

COMUNICAREA ONLINE DINTRE PROFESOR ȘI STUDENȚI – CARACTERISTICĂ A SOCIETĂȚII CUNOAȘTERII

Ilie Vali

*Conf. univ. dr., Universitatea din Craiova, Departamentul pentru
Pregătirea Personalului Didactic, România, (ROMÂNIA)*

E-mail: vali.ilie@edu.ucv.ro, Brainstorming&71@yahoo.com

Abstract

Online communication is one of the characteristics of the knowledge society. Among the characteristics of today's society are: increasing personal and social challenges, accelerating the pace of innovation, increasing applied research that uses an interdisciplinary approach, capitalizing on non-formal and informal education and online communication. The knowledge society is a society of consciousness, in which information and communication technology plays an important role. Being a knowledge-based society, the information society is conditioned by the technological society, which creates new settings to meet the needs of lifelong learning. In the present study we aimed to present the specifics of the knowledge society and to identify the essential aspects of online communication between teacher and students. The applied research part is based on the quantification and interpretation of the answers of the second year students, from the Faculty of Sciences of the University of Craiova, regarding the advantages and disadvantages of online communication in formal education. Based on these data, some conclusions can be drawn regarding the way students relate to online communication in their school activities and some proposals can be made to optimize teacher-student communication in the context of current challenges.

Keywords: Knowledge society, educational relationship, online communication.

Rezumat

Comunicarea online este una dintre caracteristicile societății cunoașterii. Printre caracteristicile societății actuale se numără: creșterea provocărilor în plan personal și social, accelerarea ritmului inovațiilor, înmulțirea cercetărilor aplicative care apelează la abordarea interdisciplinară, valorificarea educației nonformale și informale și comunicarea online. Societatea cunoașterii este o societate a conștiinței, în care tehnologia informațiilor și comunicării joacă un rol important. Fiind o societate bazată pe cunoaștere, societatea informațională este condiționată de societatea tehnologică, aceasta creând noi setări pentru a răspunde nevoilor de învățare pe parcursul întregii vieți. În studiul de față ne-am propus să prezentăm specificul societății cunoașterii și să identificăm aspectele esențiale ale comunicării online dintre profesor și

studenti. Partea de cercetare aplicativă se bazează pe cuantificarea și interpretarea răspunsurilor studenților din anul al II-lea, de la Facultatea de Științe a Universității din Craiova, referitoare la avantajele și dezavantajele comunicării online în cadrul educației formale. Pe baza acestor date, se pot emite unele concluzii referitoare la felul în care studenții se raportează la comunicarea online în activitățile lor școlare și se pot face unele propuneri privind optimizarea comunicării profesor-student în contextul provocărilor actuale.

Cuvinte cheie: Societatea cunoașterii, relații educaționale, comunicarea online.

Introducere

Lumea noastră se găsește într-o continuă transformare, marcată de provocări noi și caracterizată în primul rând de schimbarea de paradigmă (socială, educațională etc.). Această schimbare bulversează și obligă la căutări și construcții noi. Deoarece avem nevoie de repere stabile, este important să le definim, să le cunoaștem și să le comunicăm. Educația și funcțiile ei, rolurile profesorului și relațiile educaționale sunt pe cale să fie regândite, nu atât din perspectiva schimbării lor, ci din punct de vedere al adaptării la schimbare, la noile solicitări.

Considerată „societatea cunoașterii”, societatea actuală are în centru „economia bazată pe cunoaștere”. Aceasta din urmă se bazează pe educație și cercetare pentru a răspunde nevoilor de capital uman ale unei piețe și ale unei economii de muncă în schimbare. Specifică etapei postindustriale, ea beneficiază de cuceririle științei și tehnicii și este un reflex al nuanțării relațiilor interumane și al dezvoltării sociale. În actuala paradigmă teoretico-economică, inovația și practicile de învățare moderne depind în mare măsură de calculatoare, rețele de comunicare și Internet.

Într-o societate a cunoașterii, educația nu se limitează la școală. Apariția tehnologiilor informației și comunicațiilor le permite cursanților să caute informații și să dezvolte cunoștințe în orice moment și în orice loc în care accesul este disponibil și fără restricții. În aceste condiții, abilitatea de a învăța cum să învățăm reprezintă o prioritate și este unul dintre instrumentele care îi ajută pe oameni să valorifice educația formală, nonformală și informală. Fragmentarea stilurilor de

viață și diversificarea valorilor, supraîncărcarea contextului cu elemente noi, ritmul alert și volumul din ce în ce mai mare de informații procesate pentru a lua decizii eficiente derutează și îi pune în dificultate atât pe tineri, cât și pe adulți, atât pe elevi și studenți, cât și pe profesori.

1. Cadrul conceptual

1.1. *Specificul societății cunoașterii*

Cunoașterea influențează din ce în ce mai mult creșterea economică a națiunilor, iar această preocupare ne duce cu gândul la conceptul de „*conomie a cunoașterii*”. Conceptul de economie bazată pe cunoaștere presupune înțelegerea rolului noilor tehnologii în vederea creșterii economice, realizată în primul rând prin investiții în cercetare și educație. Corporațiile, institutele de cercetare și Universitățile din toate țările și-au intensificat în ultimele decenii preocupările și acțiunile în vederea îmbunătățirii conținuturilor științifice și a diversificării modalităților de comunicare.

D. Bell a prezentat în a doua jumătate a secolului trecut un nou tip de societate (societatea post-industrială). Ceea ce dezvoltatorilor web le place să numească „*conținut*” este ceea ce Bell a descris în termeni de date, informații și cunoștințe, iar acest „*content*” urma să fie principalul produs al societății postindustriale. După cum afirma autorul, „*societatea postindustrială (...) este în primul rând o schimbare în caracterul structurii sociale – într-o dimensiune, nu în configurația totală a societății. Este un tip ideal, o construcție (...) a diverselor schimbări în societate care, atunci când sunt asamblate, devin mai mult sau mai puțin coerente decât atunci când sunt în contrast cu alte constructe conceptuale*” [1, p. 73]. De aceea, societatea postindustrială nu este o proiecție sau extrapolare a tendințelor existente în societatea occidentală, ci este un nou principiu al organizării social-tehnice și al modurilor de viață. Îmbrățișăm ideea conform căreia „*cunoașterea nu este doar un suport pentru muncă și producție, așa cum a susținut Bell pentru prima dată, ci forma cheie a muncii și a producției în sine, deoarece oamenii mai educați lucrează în domeniile ideilor, comunicării, vânzării, marketingului, consilierii,*

consultanței, turismului, organizării de evenimente etc.” [4, p. 16]. Anticipăm că regulile stabilite de oameni pentru a-și reglementa activitățile vor ține cont de tehnologie, iar modul în care aceasta va influența relațiile interumane ridică semne de întrebare referitoare la aspectele morale și la cele de deontologie profesională. Știința nu generează singură inovarea, ci actorii sociali sunt cei care realizează revoluțiile științifice. Relațiile sociale vor fi mai bune sau mai rele, mai eficiente sau puțin eficiente în funcție de felul în care oamenii se vor raporta la ele, iar relația educațională nu este în afara acestei cauzalități.

Inovațiile din domeniul economiei, al transporturilor și comunicațiilor au dus, de-a lungul timpului, la progresul civilizației. Pe măsură ce civilizația progresa, raporturile dintre oameni devin din ce în ce mai importante. A. Toffler a identificat trei valuri sau faze ale civilizației. Valurile sunt privite în sens metaforic și înțelese ca torente de schimbare care ne afectează viețile. Aceste valuri / faze sunt: faza agrară – a apărut când omenirea a trecut de la viața nomadă la viața sedentară, stabilindu-se primele civilizații umane; faza industrială – caracterizată prin masificarea societății și perpetuarea instituțiilor-cheie ale societății industriale de masă și faza informațională – care corespunde civilizației celui de-al Treilea Val (aceasta nu diminuează rolul industriei, ci conduce spre transformarea ei prin valorificarea noilor tehnologii informaționale și de comunicare) [9]. Se observă că inovația rapidă a sistemului de tehnologie socială este adesea forța motrice care determină aceste transformări sociale.

Accentuând ideea că spiritul societății informaționale va fi spiritul globalismului, Y. Masuda a considerat că în societatea informațională: (1) informația, axa dezvoltării socio-economice, va fi produsă de compania de utilități informaționale, infrastructura publică bazată pe computer; (2) informațiile generate de utilizatori vor crește și se vor acumula, iar informațiile cumulative vor fi extinse prin producție sinergică și partajare; (3) economia va trece de la o economie structurată de schimb la o economie sinergică [6, pp.175-191].

Prin raportare la tema acestui studiu, ne-a atras atenția sintagma de „societate a conștiinței”. Acest tip de societate are un ethos care

accentuează rolul interacțiunii umane în cadre și forme noi: societatea cunoașterii este o societate a conștiinței – o societate spirituală, dar nu de tip medieval, ci una emergentă, bazată pe tehnologia informației și legată de conștiința artificială. Se afirmă că „societatea conștiinței va fi o societate spirituală. Aceasta nu înseamnă că va fi o societate pur meditativă, ci o societate în care predomină spiritualitatea, fiind în același timp o societate activă informațional, științific, tehnologic, industrial, agricol, sustenabilă și cu un mediu protejat [2, p. 54].

Omul a devenit dependent de informație, iar aceasta circulă repede, prin mijloace și căi diverse (constatăm, astfel, facilitățile pe care le au Internetul și inteligența artificială). Deoarece cunoașterea este informația în acțiune, societatea cunoașterii o include pe cea informațională și are implicații atât în sfera comportamentală, cât și în plan instituțional. Activitățile agenților inteligenți ne trimit cu gândul la co-evoluția minții umane și a tehnologiei. M. Malița, afirma că „există metafore dominante, care pătrund cultura unei epoci, ca *ceasul* pentru începutul modernității clasice când mecanica era știința de vârf a revoluției tehnologice și *computerul* pentru faza ei de tranziție, când stăam sub semnul revoluției informatice” [5, p. 191]. Metafora secolului XXI este legată de inteligența artificială, iar în acest context este necesar să reflectăm la funcțiile școlii, la noile roluri ale profesorului, precum și la modul în care se realizează relațiile educaționale: Cum se adaptează școala la schimbările specifice secolului XXI?, Mai este actual rolul de transmițător de cunoștințe al profesorului?, Cum se construiesc relațiile educaționale în contextul informatizării învățământului?, Ce schimbări aduce comunicarea online?

UNESCO, în special, a adoptat termenul „societatea cunoașterii” sau varianta sa, „societate informațională” în cadrul politicilor sale instituționale. S-a reflectat asupra problemei, iar tendința actuală încorporează o concepție mai largă, care nu este legată doar de dimensiunea economică. Și în cadrul Uniunii Europene există preocupări legate de societatea cunoașterii: „La începutul anilor 1990, două fenomene majore au început să revoluționeze economia și viața

cotidiană peste tot în lume, inclusiv în Europa. Pe de o parte, globalizarea economiei, economiile din toată lumea devenind din ce în ce mai independente, iar, pe de altă parte, revoluția tehnologică, incluzând internetul și noile tehnologii de informare și comunicare” [3, p. 37].

În țările dezvoltate, rețelele de comunicații de mare viteză permit profesorilor să lucreze împreună și să dezvolte cursuri în comun. Universitățile pot avea contribuții valoroase în implementarea cu succes a tehnologiilor informaționale și de comunicare în sistemul de învățământ datorită propriei experiențe de includere a acestora în programa lor și a expertizei tehnice acumulate. Oamenii au nevoie să implementeze noile tehnologii, în măsura în care le înțeleg, le stăpânesc și le subordonează scopurilor lor. Aceste tehnologii acoperă distanțele de spațiu și timp, contribuie la productivitatea și diversitatea noilor forme de relații interumane.

Conceptul „societate informațională”, născut sub preceptele globalizării, are în centru ideea de „revoluție tehnologică” care va determina de acum înainte cursul dezvoltării. Societatea informațională ar trebui să țină cont de eterogenitatea și diversitatea societăților umane, de felul în care oamenii s-au obișnuit să își construiască relațiile până acum. „Web-ul” este un model complicat de conexiuni sau relații, uneori considerat potențial obstacol sau pericol. El poate fi un nou scenariu de interacțiune socială, deși aceasta este strict integrată lumii fizice. Observăm că cele două sfere se transformă reciproc și, de aceea, ne întrebăm cum va afecta comunicarea online lumea relațiilor sociale, comunicarea dintre profesori și elevi sau studenți.

1.2. Regândirea relațiilor educaționale pe baza comunicării online

Revoluția cunoașterii este strâns legată de interacțiunile sociale. În raport cu relaționarea, conceptul de interactivitate ajută la înțelegerea dinamicii proceselor de comunicare online. În societatea cunoașterii, școala nu ar trebui să se rezume doar la tehnologie. În spatele tehnologiei sunt oameni, iar succesul va depinde de disponibilitatea și

capacitatea acestora de a asimila și de a împărtăși informații, de a le selecta pe cele relevante și de a lua decizii bazate pe date.

Atribut al tehnologiei de comunicare, interactivitatea este „un metaconcept care poate fi dedus indirect din indicatori unidimensionali, (...) un rezultat integrator al dimensiunilor de bază” [8]. Printre aceștia se numără densitatea rețelelor, frecvența, durata și calitatea interacțiunilor, percepția umană a interactivității, experiența anterioară, controlul utilizatorilor, stilul de viață, gradul de angajare în relații online, nivelul de cunoaștere a unităților de conținut, caracteristicile mediului social, trăsăturile de personalitate etc.

Tehnologiile legate de comunicare sunt încorporate în interacțiunile / relațiile sociale: „Comunicarea este procesul în care participanții creează și partajează informații cu alții pentru a ajunge la o înțelegere reciprocă” [7, pp. 5-6]. Structura sistemului social (tiparele care dau regularitate și stabilitate comportamentelor individuale în cadrul sistemului, modele recurente de relații bazate pe norme și reguli care ghidează acțiunile indivizilor) poate facilita sau împiedica comunicarea. De aceea este atât de importantă acțiunea agenților de schimbare, mai ales în aria educației, în domeniul școlii (înțeleasă ca organizație care produce învățarea, dar și ca una care învață).

Printre facilitățile pe care le oferă societatea informațională în domeniul educației se numără: actualizarea informației cu costuri minime, organizarea mai eficientă a activității, înlăturarea barierelor în educația copiilor și adulților, accesarea mai rapidă și ușoară a materialului bibliografic. Toate aceste aspecte modifică relaționarea educațională, în special modul în care se realizează conexiunea dintre profesori și elevi sau studenți.

Constatăm o creștere a accesării cursurilor online în cazul învățământului (preuniversitar și superior), o diversificare a ofertelor educaționale specifice mediului virtual. De asemenea, observăm că s-au multiplicat modalitățile prin care cursurile online sunt combinate cu instrucțiuni față în față. Mai mult, în ultimii ani a proliferat o nouă tipologie de cursuri online numite cursuri masive online deschise. În

aceste condiții, se conturează axele specifice educației în societății cunoașterii: valorificarea avantajelor comunicării online prin sporirea gradului său de utilizare a cunoașterii (reflexat în planurile de învățământ și programele școlare); integrarea noilor tehnologii informaționale și de comunicare în școală; coordonarea preocupărilor în vederea stabilirii conexiunilor dintre oferta școlară și cerințele de pe piața muncii; acordarea de șanse și alternative pentru cursanții din diferite medii sau culturi, a celor de diferite vârste; stimularea învățării colaborative.

Este necesar ca cei care elaborează politica educațională să se concentreze pe aceste axe sau direcții de acțiune, iar profesorii să înțeleagă caracteristicile societății cunoașterii pentru a-i putea pregăti pe elevi și studenți din perspectiva cerințelor specifice acesteia. Profesorii se găsesc prinși într-un triunghi al intereselor și imperativelor concurente și pot fi [4, p. 10]: catalizatori ai societății cunoașterii și ai tuturor oportunităților și prosperității pe care aceasta promite să le aducă; contrapuncte pentru societatea cunoașterii și amenințările acesteia la incluziune, securitate și viața publică; victime ale societății cunoașterii, într-o lume în care așteptările crescând în raport cu educația sunt îndeplinite cu soluții standardizate oferite la un cost minim.

Considerăm important să acordăm atenție relațiilor educaționale, atât celor de conducere, cât și celor afective și de comunicare. Educabilii sunt văzuți ca participanți implicați, care co-construiesc învățarea cu „schele” oferite de profesori. Scopul este acela de a găsi noi căi, noi mijloace de a cunoaște și relaționa, de a crea predispoziții spre dialog, relații etice și comportamente responsabile, empatie și colaborare.

În studiul de față ne oprim atenția asupra comunicării, care a suferit în ultimul timp transformări și care a schimbat într-o oarecare măsură relația dintre actorii educaționali. Societatea cunoașterii este o societate în schimbare, în care informațiile circulă rapid la nivel global. Economia bazată pe cunoaștere se bazează, în mare măsură, pe oameni (pe capacitatea lor de codificare și decodificare a semnificațiilor simbolice și a funcțiilor „mașinii-instrument” – „know-

how” specific societății cunoașterii). În acest cadru nou, cu oportunități, dar și cu presiuni și constrângeri, profesorii și elevii / studenții învață să își nuanțeze comunicarea. Cunoașterea codificată se bazează pe comunicare. Este vorba despre un tip nou de comunicare, care concurează cu alte moduri de comunicare înrădăcinate în timp și schimbă cadrele vechi de relaționare.

Comunicarea online este comunicarea prin intermediul tehnologiilor digitale. Ea este mai flexibilă și pune accent pe competențele secolului XXI. Dacă până acum cunoștințele școlare au fost compartimentate, separate de cunoștințele din afara școlii, astăzi se simte nevoia evidențierii mai accentuate a cunoștințelor procedurale (cunoașterea în acțiune). Există diferențe între învățarea digitală și învățarea la distanță prin mijloace audio-video. Adevărata școală online presupune implicarea unei echipe de programatori care transformă materia în programe de învățare digitală și dezvoltă lecții interactive cu pași prestabiliți, unde elevii primesc feedback în timp real. Constituite pe baza unui interes comun și a unui mod de comunicare specific, comunitățile online de practică sunt puse în fața alfabetizării digitale (orale, scrise) în acțiune. În acest sens, este important ca elevii și studenții să fie stimulați să lucreze pe calculator punând în aplicare ceea ce se predă în timp real, să lucreze individual, dar și în echipă, să adreseze întrebări și să argumenteze, să caute informația și să o abordeze critic, să dezbată diferite teme de interes, să creeze hărți cognitive, să realizeze lucrări aplicative (proiecte, studii de caz, analize comparative, recenzii, bibliografii adnotate).

Dintre regulile generale și sugestiile de comunicare online se remarcă următoarele:

1. Valorificarea internetului prin prezentarea unor filme și emisiuni (cu durată scurtă), materiale la care avem acces prin intermediul linkurilor de pe canalul youtube, de exemplu;
2. Apelul la puncte de contact intermediare (telefon, email, gmail sau LinkedIn, Skype și Twitter – mai potrivite și Facebook, Whatsupp, Instagram – mai personale); deși presupune un consum mare de energie (efort, timp), apelul la comunicarea

- prin mai multe canale ne oferă sentimentul că ne pasă de ceilalți;
3. Transmiterea de mesaje clare și concise;
 4. Evitarea subiectelor sensibile;
 5. Folosirea unui limbaj adecvat, corect din punct de vedere gramatical;
 6. Apelul la onestitate și respect în relația online.

Comunicarea online se realizează prin diferite gadgeturi și dispozitive precum laptopuri, telefoane mobile, computere etc. Este rentabilă, permite accesul la apelul video de grup, facilitează conexiunea cu ceilalți, scurtează timpul de trimitere și receptare a mesajelor, oferă sentimentul de apartenență la o comunitate (online).

Dacă ne raportăm la comunicarea didactică realizată în mediul online, identificăm o serie de reguli de comunicare online în ceea ce-l privește pe profesor:

1. Stabilirea și transmiterea unui instructaj care să orienteze și să faciliteze comunicarea dintre profesori și studenți;
2. Trimiterea materialului ce urmează să fie parcurs (competențele vizate, conținutul curricular, bibliografia recomandată – cu surse primare și secundare de documentare; surse în format clasic / tipărite și surse electronice; surse obligatorii și surse suplimentare);
3. Precizarea și transmiterea clară a sarcinilor de lucru / învățare din cadrul activităților de seminar;
4. Prezentarea modului în care se realizează evaluarea (inițială – dacă este cazul, pe parcurs și la finalul programului de instruire) – anunțarea punctajului folosit de profesor în evaluare:
 - pentru sarcinile de lucru săptămânale (în cadrul evaluării formative);
 - pentru implicare sau participare activă la întârlirile online dedicate parcurgerii disciplinei de învățământ respective;
 - pentru proba finală (orală sau scrisă).
5. Respectarea programului orar al studenților în demersul de încărcare și postare a materialelor suport, a sarcinilor de lucru sau întrebărilor, a alocării testelor;

6. Îmbinarea sau alternarea prezentărilor orale în cadrul întâlnirilor online cu înregistrări audio-video postate pe platforma pe care se lucrează;
7. Oferirea de feedback și confirmarea că studenții primesc mesajele transmise;
8. Utilizarea panourilor de mesaje pentru asigurarea că studenții primesc anunțurile și informațiile relevante;
9. Elaborarea unui plan de comunicare în avans;
10. Respectarea deontologiei profesionale.

Modalitățile în care comunicăm online cu studenții ar trebui să reflecte diversitatea studenților noștri. Personalizarea comunicărilor poate contribui la crearea unui sentiment de comunitate în clasele / grupele cu care lucrăm și la evitarea sentimentului de izolare pe care îl experimentează în mediul online unii studenți.

2. Designul cercetării

2.1. Elemente de organizare a cercetării

Tema cercetării pe care am întreprins-o se referă la modul în care se raportează studenții la comunicarea didactică online. Ea derivă dintr-o problemă de actualitate, care a suscitat interesul actorilor sociali și educaționali în ultimul timp. Felul în care studenții percep comunicarea didactică online (folosită în primul semestru al anului universitar 2020-2021) ne ajută pe de o parte să căutăm strategii noi de comunicare educațională, iar pe de altă parte ne obligă să ținem pasul cu noile tehnologii.

I-am inclus în cercetare pe studenții din anul II de la Facultatea de Științe a Universității din Craiova. Este vorba despre 136 de studenții înscriși în anul 2019-2020 la cursurile Modulului de pregătire psihopedagogică, participanți la activitățile didactice specifice disciplinei de învățământ „Teoria și metodologia instruirii. Teoria și metodologia evaluării”.

Tabel. 1. Date despre eșantionul cuprins în cercetare

Departamente ale Facultății de Științe a Universității din Craiova	Nr. studenți înscriși la disciplina de învățământ din semestrul în curs		Nr. total studenți	Nr. studenți care au răspuns au completat chestionarul
	Nr. băieți	Nr. fete		
Chimie	1	17	18	14
Fizică	30	20	50	38
Informatică	28	16	44	29
Matematică	7	17	24	21
Total	66	70	136	102

Scopul cercetării este acela de a afla mai multe informații despre specificul comunicării didactice online în societatea cunoașterii, apelând la o serie de surse de documentare și la percepția pe care o au studenții în raport cu acest tip de comunicare.

Obiectivele pe care le-am urmărit sunt următoarele:

- O1: Precizarea unor aspecte specifice societății cunoașterii (ex. globalizare economică, tehnologia informației, inteligență artificială, revoluția cunoașterii);
- O2: Sintetizarea unor elemente ale comunicării didactice online care influențează relația dintre profesor și studenți;
- O3: Identificarea modului în care studenții cu care ne desfășurăm activitatea instructiv-educativă se raportează la noile cerințe ale comunicării didactice.

Ipoteza de la care am plecat (care poate fi confirmată sau infirmată într-o cercetare mai amplă, pe termen mai lung, care să includă mai multe variabile) și care decurge din problema cercetării noastre este următoarea: „Utilizarea la scară largă a comunicării didactice online va duce la schimbări profunde în ceea ce privește relația dintre profesori și studenți”. Din această ipoteză generală, se pot formula o serie de ipoteze particulare, prin intermediul cărora să putem repera cele mai bune răspunsuri la problema formulată. Putem anticipa, așadar, că diversificarea modalităților de comunicare didactică va sprijini integrarea reală și autentică a noilor tehnologii în școală sau că relația dintre profesor și student bazată exclusiv pe

comunicarea online va deveni mai rigidă (sau mai rece). De asemenea, dacă vom alterna comunicarea față-în-față cu comunicarea virtuală, atunci studenții vor obține rezultate școlare mai bune. Testarea acestora ne poate sugera care sunt efectele comunicării didactice online pe termen mediu și lung, ne poate oferi indicii legate de felul în care se raportează cursanții la această problemă.

În cercetarea de față, ipoteza particulară pe care am testat-o este aceea că majoritatea studenților au o părere bună despre modul în care este organizată și se realizează comunicarea didactică online. Pentru a operaționaliza modul în care este organizată și realizată această formă de comunicare, am apelat la următoarele unități conceptuale: avantaje, limite, metode de instruire, modalități de comunicare modernă (e-mail, Zoom, Whatsapp, Google Classroom, Instagram, Facebook Messenger).

Instrumentul de cercetare la care am apelat este chestionarul, iar itemii cuprinși în chestionar sunt următorii:

1. Precizați dacă sunteți mulțumiți de comunicarea didactică online.
 - a) Da
 - b) Nu
2. Identificați două avantaje ale comunicării didactice online.
3. Numiți două limite sau dezavantaje pe care considerați că le are comunicarea didactică online.
4. Menționați care sunt cele mai utilizate trei metode de instruire (la care ați apelat voi și profesorii voștri) în acest semestru.
5. Bifați pentru fiecare modalitate de comunicare didactică online gradul de acord sau dezacord.

Modalități de comunicare didactică online / Grad de acord sau dezacord	Total de acord	De acord	Nici de acord, nici în dezacord	Dez-acord	Dez-acord total
E-mail					
Zoom					
Whatsapp					
Google Classroom					
Instagram					
Facebook Messenger					

Am analizat răspunsurile date de studenții implicați în cercetare și le-am interpretat astfel încât să conturăm o imagine clară a aspectelor inițiale, de plecare într-un program mai amplu de intervenție în cadrul comunicării didactice online.

2.2. Analiza și interpretarea datelor

La itemul 1 li s-a cerut studenților să precizeze dacă sunt mulțumiți sau nu de comunicarea didactică online. Din totalul de 102 subiecți care au răspuns la această întrebare, 85 (83.33%) au răspuns afirmativ, iar 17 (16.67%) au răspuns negativ. Acest lucru sugerează că, în ciuda dificultăților de adaptare la specificul comunicării online, studenții sunt mulțumiți de această formă de comunicare didactică.

Platformele educaționale online facilitează comunicarea în timp real între profesor și cursanți. Cu toate acestea, comunicarea în acest caz este foarte frecvent percepută ca fiind oarecum artificială. Sunt, așadar, avantaje și dezavantaje. Itemii 2 și 3 au în vedere identificarea unor avantaje și limite ale acestui tip de comunicare.

În ceea ce privește avantajele, cele mai frecvente răspunsuri sunt următoarele:

- Asigură confort – spațiul și mediul de acasă este unul mai prietenos – 26 (25.49 %);
- Nu se mai consumă timp și bani pentru drumul spre școală – 21 (20.59 %);
- Permite distribuirea și accesarea rapidă a materialelor informaționale – 19 (18.63 %);
- Oferă posibilitatea de șterge, a corecta sau a actualiza informațiile – 14 (13.73 %);
- Se pune mai mult accent pe activitatea independentă a studenților – 11 (10.78 %);
- Combină diferite tipuri de comunicare: text, audio, video – 6 (5.88 %);
- Alte răspunsuri – 5 (4.90 %).

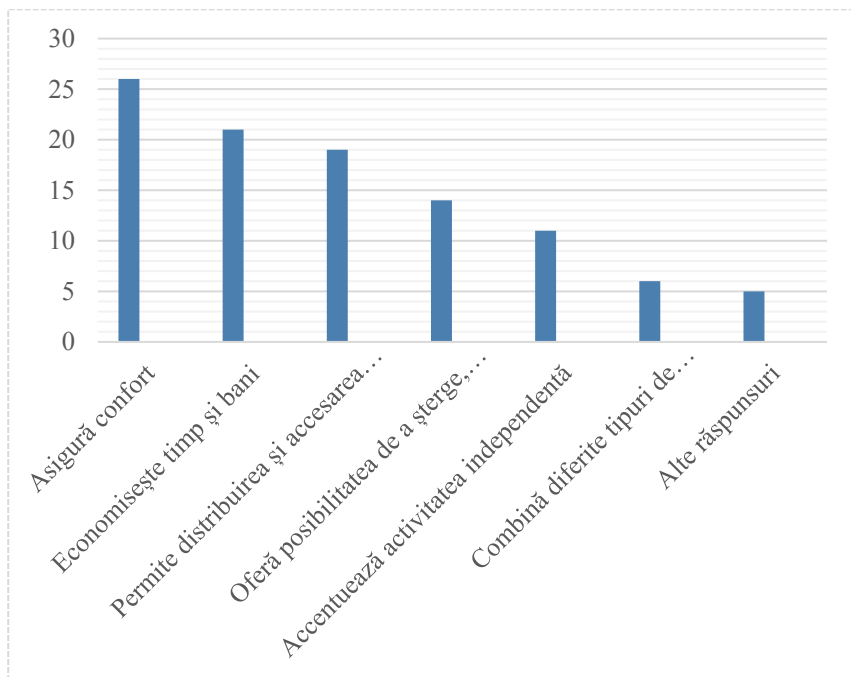

Figura 1. Răspunsurile studenților referitoare la avantajele comunicării online

Printre limitele sau dezavantajele cele mai menționate de studenți se numără:

- Diminuarea interacțiunii cu colegii (sentimentul de izolare, frustrare, anxietate) – 38 (37.25 %);
- Nu oferă șanse egale tuturor studenților (sunt vizați cei din medii defavorizate) – 23 (22.55 %);
- Presiunea cauzată de afișarea rezolvării sarcinilor de lucru – 17 (16.67 %);
- Oboseala psihică generată de timpul mare petrecut în fața monitoarelor / ecranelor de calculator – 14 (13.73 %);
- Dificultăți în a sesiza sinceritatea, onestitatea interlocutorilor – 7 (6.86 %);
- Alte răspunsuri – 3 (2.94 %).

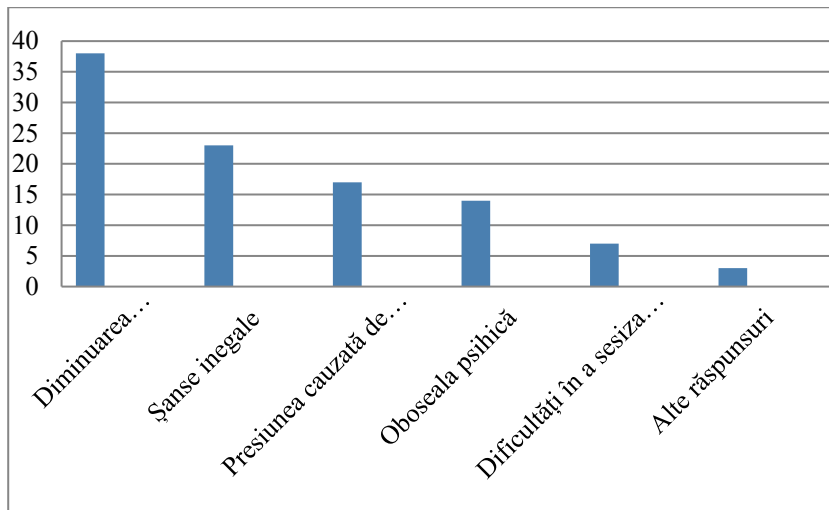

Figura 2. Răspunsurile studenților referitoare la limitele comunicării online

Instruirea centrată pe elevi / studenți apelează la metode activ-participative și accentuează activitatea de grup și independentă, ceea ce reprezintă un aspect pozitiv în pedagogia actuală. Se ridică însă o serie de întrebări legate de demersul investigativ sau rezolutiv al cursanților, precum și de dimensiunea etică a acestor demersuri. Ne întrebăm, de asemenea, care este distanța între „lumile virtuale” ale tinerilor și lumea reală. Căutarea și utilizarea independentă a informațiilor ridică întrebări legate de abilitățile studenților de a identifica problemele, de a găsi informații relevante, de a evalua și analiza critic materialele din diverse surse și de a construi o prezentare care să conțină semnificația problemei în cauză. Plagiatul este o problemă destul de întâlnită la elevi / studenți. Aceștia folosesc adesea comanda „copy-paste” (taie și lipesc informații din diferite surse) pentru rezolvarea sarcinilor de lucru, a temelor, a lucrărilor aplicative. Profesorii ar trebui să le facă un instructaj în vederea felului în care se folosește informația preluată din alte surse, să le aducă mai des la cunoștință care sunt riscurile plagiului și ce înseamnă aspectele de deontologie. Sunt, sigur, și alte modalități de intervenție, cum ar fi

conceperea clară a sarcinilor de lucru / învățare, evitarea subiectelor vagi sau a excesului de cerințe.

Experiențele de comunicare online ale tinerilor variază de la cei care au experiențe limitate la cei care demonstrează articulat că s-au născut în era digitală. În vederea înlăturării limitelor specifice comunicării online, ar trebui identificate soluții. Printre acestea se numără:

- Pregătirea formatorilor pentru instruirea prin intermediul noilor tehnologii informaționale și de comunicare;
- Adaptarea design-ului web la nevoilor cursanților;
- Implementarea unor strategii de prevenire și corectare a erorilor care apar în procesul comunicării online;
- Ajustarea așteptărilor organizaționale.

La itemul 4 li s-a cerut studenților să menționeze care sunt cele mai utilizate metode didactice la care au apelat ei și profesorii lor în semestrul I al anului universitar 2020-2021. Metodele de instruire cu frecvență mare sunt următoarele:

- a) IAC – 53 (51.96 %);
- b) Metoda proiectelor - 32 (31.37 %);
- c) Metoda exercițiului - 11 (10.78 %).

Rezultă de aici că apelul la calculator reprezintă o constantă în instruirea studenților din România în anul 2020, însă contextul general (marcat de prezența COVID 19) a influențat considerabil maniera de realizare a educației formale. Instruirea asistată de calculator este mai mult decât o metodă; reprezintă tipul de instruire modernă care poate valorifica toate celelalte metode, procedee, instrumente și tehnici didactice. S-a pus accent pe cursurile interactive, pe tutoriale, pe prezentările de tip Power-Point. Din răspunsurile studenților nu au lipsit metodele de comunicare (ex. explicația, dezbateră, problematizarea), însă acestea au fost abordate mai degrabă ca procedee în cadrul metodelor care au înregistrat frecvențe mai mari.

La itemul 5 li s-au propus câteva modalități de comunicare online, cu scopul de a afla gradul de acord sau dezacord în ceea ce privește utilizarea acestora în activitatea didactică. Dintre toate

modalitățile de comunicare didactică online, Google Classroom este modalitatea cu cele mai bune scoruri. Având o interfață prietenoasă, Google Classroom este un serviciu gratuit pentru profesori și activ elevii / studenți. Este o aplicație accesibilă, sigură și poate fi configurată rapid. Profesori pot posta înregistrări și sarcini de învățare într-un mod prestabilit, iar studenții pot încărca rezolvarea sarcinilor de lucru și pot comunica ușor (pe flux sau în caseta de conversație privată) cu profesorul sau ceilalți colegi. Orice material partajat este salvat automat în Google drive, iar crearea automată a calendarului permite accesarea programului activităților pe pagina clasei.

Răspunsurile obținute la acest item ne oferă următoarea imagine:

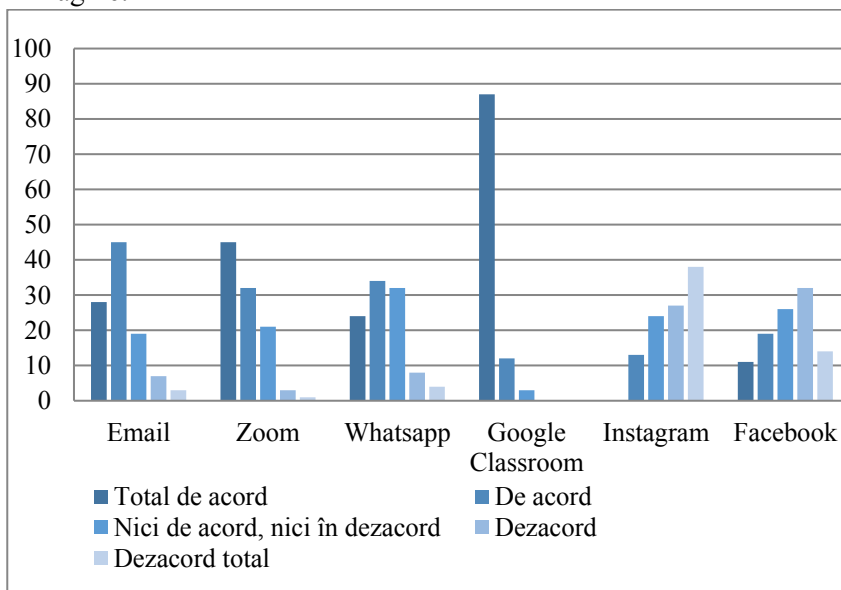

Figura 3. Răspunsurile studenților referitoare la modalitățile de comunicare online

În urma prelucrării datelor și a interpretării rezultatelor obținute, ipoteza particulară de la care am plecat se confirmă. Studenții cu care ne desfășurăm activitatea didactică în semestrul I an anului universitar

2020-2021 conștientizează atât avantajele, cât și dezavantajele comunicării didactice online și au o părere bună despre modul în care este organizată și se realizează comunicarea didactică online.

O strategie de gestionare a comunicării online dintre profesori și elevi / studenți trebuie să vizeze atât pregătirea profesorilor, cât și educația cursanților. Se observă că inovațiile în tehnologia comunicării se dezvoltă rapid, ca răspuns la nevoile beneficiarilor, dar și ca reflex al dezvoltării științei și tehnicii. Școala nu poate rămâne în urmă, mai ales că ea este motorul dezvoltării în plan social, unul dintre factorii cei mai importanți ai educației.

CONCLUZII

Comunicarea didactică online este o caracteristică a zilelor noastre. Dincolo de avantaje și limite, aceasta ne obligă să ne adaptăm la cerințele societății actuale. Credem că trebuie insistat pe formarea competențelor de utilizare a noilor tehnologii, astfel încât atât elevii și studenții, cât și profesorii să țină pasul cu schimbările din societate. Astfel, printre propunerile privind optimizarea comunicării profesor-student în contextul provocărilor actuale se numără: diversificarea modului de comunicare didactică prin includerea mai accentuată a noilor tehnologii; echilibrarea activităților predominant cognitive cu cele predominant emoționale, a celor teoretice cu cele aplicative; responsabilizarea actorilor implicați.

Organizarea societăților evoluează și se bazează din ce în ce mai mult pe informații și accesul de informații, pe tehnologie și pe capacitatea ființei umane de a comunica. Având în vedere aceste aspecte, considerăm că, în ciuda limitelor existente, comunicarea online este indispensabilă. De aceea, eforturile noastre trebuie să se îndrepte spre identificarea modalităților de comunicare online care să îi ajute pe studenți și, deopotrivă, pe profesori să interacționeze mai ușor, mai rapid și mai eficient. Tehnologiile moderne de informare și comunicare oferă elevilor obiecte informaționale mai bogate, cum ar fi imagini, videoclipuri, structuri complexe de cunoaștere și combinațiile acestora, disponibile prin Internet sau alte rețele inteligente de calculatoare.

Relaționarea ființelor umane într-o lume aflată într-o continuă transformare impune o schimbare de paradigmă. Societatea cunoașterii este una imprevizibilă, iar problema decalajului digital poate fi o frână în comunicarea profesori-elevi / studenți în societățile mai puțin dezvoltate. De aceea, este nevoie să reflectăm mai mult la impactul globalizării, să facilităm accesul echitabil la informații și mijloacele de partajare a informațiilor științifice, să încurajăm crearea de conținuturi educaționale digitale, astfel încât să fim pregătiți pentru provocările secolului XXI.

BIBLIOGRAFIE

1. BELL, Daniel. The Post-industrial society: A conceptual schema. *Evolution of an information Society*. A.E. Cawkell (Ed.). London: Aslib, 1987, p. 73.
2. DRĂGĂNESCU, Mihai. *Societatea conștiinței*. București: ICIA, 2007, p.2.
3. FONTAINE, Pascal. *Europa în 12 lecții*. Luxemburg: Oficiul pentru Publicații oficiale ale Comunității Europene, 2007, p. 3.
4. HARGREAVES, Andy. *Teaching in the Knowledge Society. Education in the Age of Insecurity*. Columbia University: Teacher College, 2003, pp. 10-16.
5. MALIȚA, Mircea. *Zece mii de culturi, o singură civilizație*. București: Editura Nemira, 2001, p. 191.
6. PHILLIPS, Fred, YU, Ching-Ying., HAMEED, Tahir and ABDULLAH EL AKHDARY, Mahmoud. The knowledge society's origins and current trajectory. *International Journal of Innovation Studies*, Volume 1/2017, Issue 3, 2017. Regăsibil în <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2096248717300073#!>. Accesat la 24 Noiembrie 2020.
7. ROGERS, Everett. *Diffusion of innovation*. Fourth Edition. New-York: The Free Press, 1995, p. 7.
8. SOHN, Dongyoung and LEE, Byung-Kean. Dimensions of Interactivity: Differential Effects of Social and Psychological Factor. *Journal of Computer-Mediated Communication*. Volume 10/2005, Issue 3(1), 2017. Regăsibil în: <https://academic.oup.com/jcmc/article/10/3/JCMC10311/4614472>. Accesat la 28 Noiembrie 2020.
9. TOFFLER, Alvin. *The Third Wave*, 1980. Regăsibil în <https://archive.org/details/TheThirdWave-Toffler/page/n5/mode/2up>. Accesat la 21 Noiembrie 2020